

SXEDIO.GC7

14.10.1953: ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΘΝΑΡΧΙΑΣ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ ΝΑ ΔΩΣΕΙ ΧΡΟΝΟ ΣΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΠΑΠΑΓΟ ΝΑ ΠΡΟΕΛΘΕΙ ΣΕ ΦΙΛΙΚΕΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΣΥΕΙΣ ΜΕ ΤΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Η δήλωση του αντιπροσώπου της Ελλάδας στον ΟΗΕ Αλέξη Κύρου και η ταυτόχρονη συνάντηση του Παπάγου με τον Ηντιεν στην Αθήνα έκαμαν τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο να πεισθεί να σταματήσει τις περαιτέρω ενέργειες του προς τον ΟΗΕ, εν όψει των αποτελεσμάτων των διμερών συνομιλιών της Ελλάδας με την Αγγλία.

Και η απόφαση για περαιτέρω κινητοποιήσεις λήφθηκε σε σύσκεψη και πάλι του Γραφείου Εθναρχίας στις **14** Οκτωβρίου **1953**, έπειτα από εισήγηση του ίδιου.

Στη συνεδρία του Γραφείου Εθναρχίας μίλησε ο Μακάριος για αρκετή ώρα και ανεκοίνωσε την ικανοποίηση του για την απόφαση της νέας Ελληνικής Κυβέρνησης και την απόφαση- εισήγηση του ίδιου να μη μεταβεί στην έδρα του ΟΗΕ.

Το ίδιο ίσχυε, είπε και για το τρίτο μέλος της Αποστολής, τον Ζήνωνα Ρωσσίδη.

Ταυτόχρονα ο Μακάριος τόνισε ότι το βάρος της Εθναρχίας έπρεπε να στραφεί προς την Αθήνα περισσότερο παρά στον ΟΗΕ.

Είπε ο Μακάριος προσφωνώντας τη σύσκεψη του Γραφείου Εθναρχίας:

"Πανιερώτατοι και Αξιότιμοι κύριοι Εθναρχικοί Σύμβουλοι,

Κατά την σημερινήν συνεδρίαν του Εθναρχικού Συμβουλίου να συσκεφθώμεν επί της θέσεως του εθνικού μας ζητήματος, ως αύτη διημορφώθη σήμερον, διά να προδιαγράψωμεν σχέδιον περαιτέρω ενεργειών προς πρόωθσιν αυτού.

Ως γνωστόν απεφασίσθη από πολλού ή υποβολή αιτήσεως εις τα Ηνωμένα Έθνη προς εφαρμογήν της αρχής της αυτοδιαθέσεως εις την περίπτωσιν του

Κυπριακού λαού. Η αίτησις υπεβλήθη την 10ην παρελθόντος Αυγούστου, συνοδευομένη υπό εκτενούς υπομνήματος προς υποστήριξιν δε αυτής απεφασίσθη εις την Αμερική μετάβασις τριμελούς Κυπριακής Αντιπροσωπείας υπό την ιδικήν μου προεδρίαν. Εκ των τριών μελών της αντιπροσωπείας μόνον ο κ. Σ. Λοϊζίδης κατέστη δυνατό να μεταβή εις Αμερικήν, ευρίσκεται δε από μηνός εις Ν. Υόρκην εργαζόμενος υπέρ της Κυπριακής υποθέσεως.

Καθ' ον χρόνον όμως, η αίτησις μας παρέμεινεν εισέτι εκκρεμής προ της Γενικής Γραμματείας των Ηνωμένων Εθνών και κατεβάλλοντο προσπάθειαι προς εγγραφήν της υποθέσεως μας εις την ημερησίαν διάταξιν των εργασιών της παρούσης Γεν. Συνελεύσεως του ΟΗΕ, άλλην τροπήν έλαβεν η υπόθεσις διά της αγορεύσεως του μονίμου αντιπροσώπου της Ελλάδος κ. Κύρου κατά την 21ην Σεπτεμβρίου ενώπιον της Γενικής Συνελεύσεως. Διά της αγορεύσεως του εκείνης ο Έλλην αντιπρόσωπος εδήλωσεν, ότι η ελληνική Κυβέρνησις θα επιδιώξη λύσιν του Κυπριακού ζητήματος διά φιλικών συνεννοήσεων και διμερών συνομιλιών μετά της Μ. Βρετανίας εις περίπτωσιν δε μη επιτεύξεως του ποθουμένου αποτελέσματος, ανοικτή θα είναι η θύρα προς το διεθνές δικαστήριο.

Είναι γεγονός ότι άλλη αναμένομεν να είναι η στάσις της ελληνικής Κυβερνήσεως. Ανεμόμενον από την Κυβέρνησιν της μητρος Πατρίδος, να ζητήση αδιστάκτως τη εγγραφήν του Κυπριακού ζητήματος προς συζήτησιν ενώπιον της Γενικής Συνελεύσεως, αυτήν την ενέργειαν απήτει παρά της Ελληνικής Κυβερνήσεως, ο Κυπριακός λαός και το Πανελλήνιον. Με πολύν σκεπτικισμόν ηκούσαμεν την αγόρευσιν και παρηκολουθήσαμεν την παορείαν των συλλογισμών του κ. Κύρου, ο οποίος - αντιθέτως προς την επικρατούσαν γενικώς άποψιν- εξακολουθεί να πιστεύω ότι υπάρχει ακόμη περιθώριον λύσεως του Κυπριακού δια διμερών μεταξύ Ελλάδος και Μ. Βρετανίας συνομιλιών.

Πάντως όσον και αν ήσαν διαφορετικάί αι ελπίδες και προσδοκίαί, τας οποίας εστηρίξαμεν επί

της ελληνικής Κυβερνήσεως, ουδεμία υπάχει αμφιβολία, ότι διά της ομιλίας του κ. Κύρου χαράσσεται υπό της Ελλάδος μια θετική έναντι του ζητήματος μας πολιτική υπερβαίνουσα τα στενά πλαίσια των ευχών και αορίστων εκφράσεων συμπαθείας και εκτεινομένη από της φιλικής μετά της Αγγλίας συζητήσεως του θέματος μέχρις αυτής ταύτης της προ του διεθνούς δικαστηρίου προς αυτήν αντιδικίας.

Είναι γεγονός ότι αι προηγούμεναι Ελληνικάί Κυβερνήσεις διά συμπαθών δηλώσεων και άλλων εσωτερικών ενεργειών των δεν έπαυσαν προβάλλουσαι τη Ελληνικήν επί της νήσου αξίωσιν. Αι εκδηλώσεις όμως και συνηγορίαί εκείναι είχον μάλλον εσωτερικόν, οικογενειακόν χαρακτήρα, και η φωνή των δεν υπερέβαινεν επισήμως τουλάχιστον, τα όρια της Ελλάδος, τώρα, διά πρώτην φοράν, Ελλην επιτετραμμένος του Υπουργείου των Εξωτερικών, υπό την επίσημον ιδιότητα του, τοποθετεί υπευθύνως ενώπιον της Γενικής Συνελεύσεως των Ηνωμένων Εθνών την αξίωσιν της Ελλάδος επί της Κύπρου και καλεί την Μ. Βρετανίαν και προέλθη εις συνεννοήσεις μετά της ελληνικής Κυβερνήσεως επί του επιμάχου ζητήματος δηλώνω ότι εν εναντία περιπτώσει η ελληνική Κυβέρνησις θα έλθη εις αντιδικίαν προς την Μ. Βρετανίαν.

Ελέχθη υπό τινών, ότι η τοιαύτη εκδήλωσις της ελληνικής Κυβερνήσεως είναι πολιτική παρελκύσεως του ζητήματος και αποκοιμήσεως τρόπον τινά του Κυπριακού Λαού. Προσωπικώς δεν συμμερίζομαι την άποψην ταύτην. Είναι, βεβαίως, δυνατόν εν τω μεταξύ πολλοί παράγοντες να παρεμβληθούν και απρόοπτα γεγονότα να μεσολαβήσουν επιζήμια διά την υπόθεσιν μας, λόγω της αναβλητικότητος αυτής της Ελληνικής Κυβερνήσεως. Από του σημείου όμως αυτού μέχρι του να καταλογίσωμεν εσκεμμένην πολιτικήν παρελκύσεως εκ μέρους της Ελληνικής Κυβερνήσεως είναι μεγάλη η απόστασις.

Οπωσδήποτε κατόπιν της ομιλίας του κ. Κύρου, νομίζω ότι δεσμευόμεθα ως προς τας ενεργείας μας

εγγραφήν του ζητήματος μας υπό ξένου κράτους, άλλως τε θεωρώ απίθανον ή μάλλον αδύνατον, να θελήση άλλο κράτος να υιοθετήση το ζήτημά μας, εφ όσον η Ελλάς έλαβεν ήδη υπεύθυνον θέσιν έναντι του, αλλά και εις περίπτωσιν καθ' ην μία ξένη Δύναμις θα εξέφραζε προθυμίαν αναλάβη πρωτοβουλίαν εγγραφής του ζητήματος δεν νομίζω - εις το παρόν τουλάχιστον στάδιον του αγώνος μας- ότι το τοιούτον θα ήτο δι' ημάς εξυπηρετικόν ή συμφέρον. Δεν υπάρχει καμμία αμφιβολία ότι είναι προτιμότερον η Κυπριακή αίτησις να συζητηθή έστω και αργότερον, με συμπαραστάτιδα και ομόδικον την Ελλάδα παρά τώρα με οιανδήποτε άλλην Δύναμιν.

Διά τούτο φρονώ, ότι προς την Ελλάδα και όχι προς την Αμερικήν, πρέπει να στρέψωμεν τας αμέσους ενεργείας μας. Το έργον το οποίον θα ηδυνάμεθα επί του παρόντος να επιτελέσωμεν εν Αμερική, είναι έργον προπαρασκευής και διαφωτίσεως. Με αυτό το πνεύμα εργάζονται σήμερον ο εκ των μελών της Κυπριακής αντιπροσωπείας κ. Σ. Λοϊζίδης, του οποίου το έργον θα συνεχισθή εις τινα ακόμη χρόνον. Κατά τα άλλα επιβάλλεται, ως είπον και προηγουμένως να στρέψωμεν την προσπάθειαν μας εις τας Αθήνας. Να ζητήσωμεν από την ελληνικήν Κυβέρνησιν να επισπέυση την έναρξιν των διμερών συνομιλιών, να εκκαθαρίση χρονικά πλαίσια, εντός των οποίων θα είναι διατεθειμένη να αναμένη την διά φιλικών διαπραγματεύσεων λύσιν του ζητήματος και να διασφαλίσωμεν επίσημον δήλωσιν περί οριστικής προσφυγής εις τα Ηνωμένα Έθνη κατά την προσεχή αυτών Γενικήν Συνέλευσιν εις περίπτωσιν, καθ' ην αι διμερείς διαπραγματεύσεις ήθελον αποτύχη".

Η απόφαση του Γραφείου Εθναρχίας ήταν σύμφωνη με τη γραμμή που είχε καθορίσει ο Μακάριος:

"Συνήλθε σήμερον 14ην Οκτωβρίου 1953 υπό την προεδραν της Α. Μ. του Αρχιεπισκόπου και Εθνάρχου κ. Μακαρίου παρόντων και των λοιπών μελών της Γεράς Συνόδου το Συμβούλιον Εθναρχίας και επελήφθη της θέσεως του Κυπριακού ζητήματος, ως αύτη διεμορφώθη

μετά την υποβολήν της προς τον ΟΗΕ αιτήσεως προς αυτοδιάθεσιν του Κυπριακού λαού.

Κατόπιν εισηγητικής ομιλίας του Μακαριωτάτου, τα μέλη του Συμβουλίου κατέληξαν εις το συμπέρασμα ότι αι δηλώσεις του Αντιπροσώπου της Ελλάδος κ. Α. Κύρου εις την γενικήν συνέλευσιν του ΟΗΕ διανοίγουν συγκεκριμένην κατεύθυνσιν ενεργειών της ελληνικής Κυβερνήσεως προς λύσιν του εθνικού μας ζητήματος επί τη βάσει δε τούτων απεφάσισαν ομοφώνως ότι:

(α). Μετά τας ως άνω δηλώσεις του Ελληнос αντιπροσώπου, δεν θεωρείται σκόπιμος η διά ξένης δυνάμεως προώθησις της αιτήσεως του Κυπριακού λαού προς αυτοδιάθεσιν καστά την παρούσαν σύνοδον του ΟΗΕ, και

(β). Αι ενέργειαι μας, ενόψει των επικειμένων διμερών συνομιλιών, πρέπει να στραφώσιν εις Αθήνας, όπου δέον να μεταβώσι τα εν Κύπρω μέλη της ορισθείσης κυπριακής αντιπροσωπείας".

Η παρουσία του Μακαρίου στην Κύπρο ήταν επίσης απαραίτητη για ένα άλλο γεγονός. Στις **10 Σεπτεμβρίου 1953** ισχυρός σεισμός είχε συγκλονίσει συνθέμελα την Κύπρο και έπληξε ιδιαίτερα τη επαρχία Πάφου με δεκάδες νεκρούς και τραυματίες, που χρειάζονταν την βοήθεια ης Εκκλησίας και των άλλων οργανωμένων συνόλων.

Ανάμεσα σους τραυματίες ήταν και ένας τουλάχιστον συγγενής του Μακαρίου.

Παράλληλα την ίδια περίοδο οι βρεττανοί άρχισαν να παίρνουν αυστηρά μέτρα εναντίον της παιδείας της νήσου.

Στο μεταξύ στη Νέα Υόρκη ο Σάββας Λοϊζίδης συνέχιζε τις επαφές του στον ΟΗΕ υπό το φως όμως των νέων οδηγιών του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και στις **6 Νοεμβρίου** είχε μια νέα διαβεβαίωση από την Ελλάδα ότι θα συνέχιζε τις διμερείς της επαφές με την Αγγλία.

Μετέδωσε για τη συνάντηση το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας της Ελλάδας:

"Κατά δημοσιογραφικάς πληροφορίας εκ νέας

Υόρκης, ο Έλληνας υπουργός των Εξωτερικών κ. Στεφανόπουλος, ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδος εις τον Οργανισμόν Ηνωμένων Εθνών κ. Κύρου και ο αντιπρόσωπος της Εθναρχίας Κύπρου κ. Σάββας Λοϊζίδης, ανεσκόπησαν ψες επί μίαν και πλέον ώραν, εις το ξενοδοχείον εις το οποίον διαμένει ο κ. Στεφανόπουλος (Υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας), την σημερινήν θέσιν του Κυπριακού ζητήματος. Ο κ. Στεφανόπουλος διαβεβαίωσε τον κ. Λοϊζίδην ότι η Ελληνική Κυβέρνησις επιθυμεί όπως προαγάγη το Κυπριακόν ζήτημα δι' απ' ευθείας συνεννοήσεις με την Αγγλίαν, ο δε κ. Κύρου εξέθεσε την εικόνα της καταστάσεως, με την οποίαν εμφανίζει σήμερον το θέμα της Κύπρου εις τα Ηνωμένα Έθνη της αιτήσεως της Κύπρου, χρειάζεται, όμως, συνεχής και συστηματική εργασία εις τας Ηνωμένας Πολιτείας όπου πρέπει να δημιουργηθή κοινή γνώμη με βαρύνουσας σιάσιν έναντι της αμερικανικής Κυβερνήσεως".

Τελικά ο Σάββας Λοϊζίδης αναχώρησε από τη Νέα Υόρκη επιστρέφοντας στην Ελλάδα στις **17** Νοεμβρίου **1953**.

Στην Ελλάδα σαν επέστρεψε παρουσιάστηκε πολύ αισιόδοξος ενώ σε άρθρο του στην εφημερίδα "Καθημερινή" στις **6** Δεκεμβρίου **1953** ανέφερε:

" Πολλοί και εν Ελλάδι και εν Κύπρω διηρωτήθησαν, πως είναι δυνατόν να ελπίζη η ελληνική κυβέρνηση εις την διεξαγωγήν διμερών διαπραγματεύσεων, ή εις αγαθόν αποτέλεσμα εκ τούτων. Ομολογούμεν ότι είμεθα εξ εκείνων οι οποίοι δεν αναμένουν τίποτε εκ διμερών διαπραγματεύσεων, ως αντελήφθημεν όμως οι Έλληνες αρμόδιοι έτρεφον

και ίσως τρέφουν ακόμα ελπίδας λογικότερας αντιμετώπισεως του ζητήματος εκ μέρους των Αγγλων και συγκαταθέσεως των εις εξέτασιν του ζητήματος υπό σύγχρονον πνεύμα.

Νομίζομεν δε ότι έπρεπε να παρασχεθή πίστωση χρονικού τινος διαστήματος προς απόπειραν διεξαγωγής διαπραγματεύσεων, ώστε κατά το προσεχές έτος, η Κύπρος να έχη συμπαραστάτην και ομόδικον την Ελλάδα εις τον ΟΗΕ.

Δεν είναι εξ άλλου μόνον το Καταστατικόν του ΟΗΕ, το οποίον συνιστά την προ πάσης συζητήσεως προσπάθειαν φιλικής διευθετήσεως των διεθνών διαφορών. Ητο εφέτος και ζωηρά επιθυμία πολλών φίλων κρατών, όπως επιδιωχθή λύσις διά φιλικών διαπραγματεύσεων, αναμφιβόλως δε αν εκ της άλλης πλευράς δεν υπάρξη προθυμία προς την κατεύθυνσιν αυτήν, η Ελλάς θα εμφανισθή κατά την επομένην Γεν. Συνέλευσιν ηθικώς και νομικώς ισχυροτέρα και τεχνικώς καλύτερον προπαρασκευασμένην διά να επιτύχη ευκολώτερον ευνοϊκήν απόφασιν των Ηνωμένων Εθνών.

Ας εξετάσωμεν όπως και αυτόν καθ' εαυτόν τον αγγλικόν ισχυρισμόν καθ' ον η Μεγ. Βρετανία δεν δύναται να αποδώση την Κύπρον λόγω υποχρεώσεων της, διά την άμυναν της Κοινοπολιτείας και της δύσεως, τώρα, αφού δημοσίως προεβλήθη υπό των Αγγλων, ο ισχυρισμός ούτος δυνάμεθα να αναφέρωμεν ότι κατά την μόνην επαφήν ην είχομεν εις τα Ηνωμένα Έθνη με μέλος της αγγλικής αντιπροσωπείας, τον τέως εν Αθήναις πρεσβευτήν Σερ Κλίφορντ Νόρτον ηκούσαμεν παρόμοιον ισχυρισμόν.

Εις παρατήρησιν μας, πως δικαιολογείται η εκκρεμότης του Κυπριακού μεταξύ δύο λαών συνδεδεμένων διά τόσον στενής και μακροχρονίου φιλίας και εις εποχήν καθ'ην η Μεγ. Βρετανία εσεβάσθη το προς αυτοδιάθεσιν δικαίωμα λαών ολιγώτερον πολιτισμένων ή και εχθρικός διακειμένων προς αυτήν, ο Σερ Κλίφφορντ Νόρτον απήντησεν ότι η Μ. Βρετανία αναγκάζεται να αντιδράση εις την εκπλήρωσιν των εθνικών πόθων της νήσου, λόγω της στρατηγικής σημασίας αυτής διά την άμυναν της Κοινοπολιτείας και της δύσεως, αντετάξαμεν ότι ο ισχυρισμός ούτος, ιδίως σήμερον ότε η Ελλάς και Αγγλία ανήκουν εις το ΝΑΤΟ, είναι αβάσιμο, ότι με την Ενωσιν η άμυνα της δύσεως θα ενισχυθή αντί να εξασθενήση και ότι τέλος ενδεχομένως εγχειρόμενα ειδικώτερα ζητήματα κοινής αμύνης θα ηδύνατο να συζητηθούν μεταξύ Ελλάδος και Μ. Βρετανίας.

Σημειωθήτω ότι ως αντελήφθημεν η ανωτέρω αγγλική άποψις ήρχισε να καλλιεργήται και εις αμερικανικούς κύκλους και διά τούτο εν τη προσπαθεία διαφωτίσεως της αμερικανικής κοινής γνώμης επί του ζητήματος μας δέον να αντιμετωπισθή και η πλευρά της προβαλλομένης στρατηγικής σημαίας της Κύπρου διά την άμυναν της δύσεως. Εθεωρήσαμεν καθήκον μας να επισκεφθώμεν σχετικώς αμερικανικήν στρατιωτικήν προσωπικότητα μεγάλου κύρους, τον γνωστόν φιλέλληνα στρατηγόν Βαν Φλητ, ο οποίος επέδειξεν ειλικρινές ενδιαφέρον διά την πλευράν αυτήν του Κυπριακού ζητήματος, κατά πόσον δηλαδή η άμυνα της Δύσεως θα ενισχυθή διά της Ενώσεως, εζήτησε δε παρ' ημών και εθέσαμεν υπόψιν του σχετικά στοιχεία μεταξύ των οποίων και υπόμνημα του κυπρίου

ΦΑΚΕΛΟΣ Τ.Μ.Τ.

στρατηγού, εν αποστρατεία νυν, κ. Μ. Παντελίδη, υποστηρίζοντος ότι με την Ένωση η Κύπρος ευχερώς θα παράσχη εις τον δυτικόν κόσμον δύο έως τρεις εξόχους μεραρχίας εκγυμναζομένας υπό Ελλήνων αξιωματικών, εντός βραχέως χρόνου, ενώ συνεχιζομένης της δουλείας της νήσου, θα είναι αναγκαία η απασχόλησις μιας συμμαχικής μεραρχίας εν τη νήσω, ως στρατού κατοχής, ενός πλήρους πικρίας υποδούλου λαού".